

Una carta del segle XV

En l'"Epistolari del segle XV", que ha editat "Els Nostres Clàssics", volum IX, trobem una carta o lletra particular datada a València i que diu així:

"En nom de Déu.

"En València, vint-i-quatre de maig 1480".

"Molt honorable sènyer e com a nebot: A dinet del dit, vos escriví per En Molins e d'altros que se'n anaven tots de companya, avisant-vos de tot lo mester fins a la jornada. Aprés no s'hi ha res innovat sinó que us prec totes més coses hajan bé per recomanades en sol·licitar-ho tot e sobretot lo... a Joan de Marc Andreu e lo fet de la procura d'En Llonch, qui fa a mi propi a vuit de juliol de 1450 ó 460 en la jornada dita; que havent dita procura, si no m'és notificada, jo só navegant. Per amor de Déu, treballan-m'hi un poc a tant que treballàs per los contraris; e de có no pus".

"Més, vos prec que a la Davallada del Pon Nou està un ferrer que diuen Antoni Arau, e sa muller ha nom Na Francina; és germana d'En Joan Lopes Soler, que se n'és vengut estar a laborar aci. Ha mi molt pregat, que dita Na Francina ha de venir así, que vós aneu a parlar ab ella, e si la nau de N' Orget serà encara aquí, que l'afrenten ab l'escribà e ab lo patró, que la hagen bé per recomanada; e si cas serà, que dita nau sia partida d'aquí, cercan-li qualque bon passatge ab què se'n vinga, o per mar o per terra, per amor de mi. E no ho prengau ab ennig com de tant me plavesc de vós".

"Dins la present serà una lletra que va a la dita dona, que li fa son pare En Joan Lopes; donan-la-hi e fes que si bon passatge hi ha per mar, que la recomanen al patró, e per mar o per terra vinga prest; e endreçan-la vós en tot lo que puseu. E sia Déu ab tots".

"Ma muller està molt flacament; Déu li ajut".

"Lo vostre com a oncle, que a vós se recomana, Francesc Ferrer".

Al dors, diu:

"Al molt honorable lo sènyer En Lluís Cènia, en casa del senyor En Casuya, en Barcinona".

Si per l'assumpte la lletra precedent res no té de particular o notable com escau a una misiva familiar i de tema privat és de remarcar el to respectuós que usa l'oncle vers el nebot "molt honorable", no el tracte de tu ni de "vosté" com ara per influència castellana és costum de dir, sinó de "vós", elegància que quasibé s'ha perdut i que entenem caldria retornar a l'estil epistolar, si més no, dels nostres dies.

¿I què direm del bell començament, d'aquell "En nom de Déu" que els més fervorosos cristians d'avui substituïxen amb una creueta feta de quansevol manera? Si en el segle XV eren respectuosos amb les persones ho eren també amb el Déu de la seua religió.

Fóra d'un parell de paraules la forma de les quals ja és arcaica totes les altres són ben corrents i molt usades avui; això indica ben clarament que el llenguatge pla del segle XV és el mateix que el nostre llenguatge pla, el que usem en el diàleg familiar. El llenguatge literari d'aleshores no és el de la correspondència, com el d'ara tampoc no ho és. I això ha de servir de bon exemple als nostres escriptors que vullguen fer literatura sense remotar-se; això no és possible en cap llengua perquè entre l'idioma literari i la manera habitual de parlar hi ha, senzillament, l'art que adoba i valua l'escriptura.

Notem, encara, la distinció que el senvor Francesc Ferrer, qui signa la lletra, fa de ls adverbis "ací" i "aquí". "Ací" indica la població de València que és el lloc on és escrita la lletra i "aquí" indica la població de Barcelona que és on és dirigida la lletra. Aquesta distinció és d'una gran elegància d'estil i d'una gran justesa gramatical. I en parlar d'un motiu gramatical no estarà de sobres que remarquem la frase "donan-la-hi" ço és: "doneu la lletra a la dita dona, Francisca Lopes". ¿I quin nom de dona més bell, més sonor, més elegant? Avui s'han inventat aquests altres de "Fifi, Pili, Tita" que, a més d'antiestètics, no semblen noms propis de senyoreta.

Fullejar de tant en tant "l'Epistolari del segle XV" del qual hem extret una mostra, és viure els afanys de la gent de fa cinc-cents

anys. Hi ha lletres del principat, de Mallorca, i fins d'Alguer, la població marinera de l'illa italiana, i, no cal dir-ho, de terres valencianes. Es de notar la unitat de llenguatge; igual escriu un valencià que un català i és que tant aleshores com ara per a entendre'ns no hem de fugir de la nostra llengua. Parlant valencià, escrivint valencià ens entenen els mallorquins; els catalans sense que ningú d'ells tinga que usar un idioma diferent del sen vernacle. Això voi dir, senzillament, que ells parlen la nostra estimada llengua.

CARLES SALVADOR

